

wiągą — według G. Barkaya — Wj 13, 9 albo Prz 6, 21. Nie wyjaśniony pozostaje fakt, że na dotychczasowo znanych tefillin znajdują się przeważnie teksty w Wj 13, 1—10. 11—16; Pwt 6, 4—9 i Pwt 11, 13—21.⁵ Tutaj natomiast mamy błogosławieństwo Aarona. Owo błogosławieństwo znajduje się też na amuletach samarytańskich.⁶

Co do powstania epigrafu w połowie 7 w. przed Chr. F. Dexinger wysunął pewne wątpliwości.⁷ Jedną z form pisma starohebrajskiego używano także w okresie machabejskim. Paleograficzną ekspertyzę przeprowadzić można jedynie na podstawie oryginałów. Tutaj jakoś materiału i stan epigrafu utrudniają owo zadanie. Do tego dodać należy, że w grobowcu 25 także znajduje się materiał z 1 w. przed Chr. Do tego okresu pasowałby także tekst rolek, jak np. do tekstów qumrańskich (por. 4Q175) albo do samarytańskich epigrafów dekalogowych. Dokładniejsza analiza materiałów archeologicznych, zapowiedziana przez G. Barkaya, może dać pełniejszą odpowiedź na wysunięte wątpliwości.

Wiedeń

KS. NORBERT MENDECKI

⁵ F. Dexinger, *Der Dekalog im Judentum*, BiLi 59 (1986) 86—95.

⁶ M. Gaster, *Samaritan Amulets*, w: *Studies and Texts I*, 400; III, 115—116, 177—178, New York 1928 (przedruk 1971).

⁷ F. Dexinger, *Die Funde von Gehinnom*, BiLi 95 (1986) 259—261, szczeg. 261.

O. Franciszek Malaczyński OSB

SPOTKANIE SEKRETARZY NARODOWYCH KOMISJI LITURGICZNYCH KRAJÓW EUROPEJSKICH W LIZBONIE

Z inicjatywy francuskiego Ośrodka Duszpasterstwa Liturgicznego w Paryżu i niemieckiego Instytutu Liturgicznego w Trewirze w roku 1973 rozpoczęły się spotkania sekretarzy narodowych Komisji Liturgicznych Europy (Rencontre Européenne des Secretaires Nationaux de Liturgie). Na pierwszym spotkaniu w Genewie wyłoniono stałe Biuro, które co dwa lata organizuje spotkania sekretarzy w różnych krajach Europy. Celem tych spotkań jest wzajemna informacja o wdrażaniu reformy liturgii w różnych krajach, wymiana doświadczeń i studiowanie wyłaniających się problemów.

W dniach 26—31 maja 1986 odbyło się w Lizbonie kolejne spotkanie sekretarzy narodowych Komisji Liturgicznych Europy. Spotkanie zorganizowano w „Casa dos Retiros Bom Pastor”. Taką nazwę nosi dom rekolekcyjny stanowiący własność patriarchatu lizbońskiego położony na przedmieściu stolicy Portugalii.

Głównym tematem tegorocznego spotkania była rola świeckich w sprawowaniu liturgii i w duszpasterstwie sakramentalnym. Stałe urzędujące Biuro starannie przygotowało tegoroczne spotkanie. Do wszystkich sekretarzy skierowano ankietę na temat roli, jaką świeccy odgrywają w liturgii i w duszpasterstwie sakramentalnym w poszczególnych krajach. Wyniki ankiety zestawiono według tematów i powielono na użytek uczestników spotkania.

Ankieta wykazała, że udział świeckich w sprawowaniu funkcji liturgicznych jest bardzo rozmaity w różnych krajach Europy. Prawie wszędzie świeccy zanoszą Komunię św. do chorych, pomagają w rozdawaniu jej w kościele i przewodniczą modlitwom przy zmarłych przed pogrzebem.

Są takie kraje Europy, w których rośnie liczba parafii nie mających własnego duszpasterza. W tych parafiach w niedzielę odbywa się nabożeństwo złożone z liturgii słowa i Komunii św. Przewodniczą temu nabożeństwu świeccy. Oni również przewodniczą obrzędowi chrztu dzieci oraz obrzędowi pogrzebowym.

W związku z powierzeniem świeckim katolikom przewodniczenia w liturgii, wyłoniło się wiele problemów teologicznych, kanonicznych i duszpasterskich. Stwierdzono, że wierni dość prędko zapominają o różnicy między Mszą św. a Liturgią słowa, której przewodniczy świecki i o roli kapłanów, jako kontynuatorów zbawczej misji Chrystusa.

Nikt nie ma wątpliwości, że świeccy, mający misję kanoniczną, mogą spełniać zadania nauczycielskie i przygotowywać wiernych do przyjęcia sakramentów. Natomiast wątpliwe jest czy mogą udzielać sakramentów poza prawdziwą koniecznością. Są diecezje, w których wierni bardzo stanowczo domagają się, by pogrzebowi katolickiemu przewodniczył kapłan lub diakon i nie chcą w tej roli widzieć świeckich.

Wyniki ankiety udstopniono wybranemu teologowi i kanoniście. Ich pisemne opinie były podstawą dyskusji plenarnych oraz w zespołach językowych, które zajmowały przedpołudnia i wieczory. Natomiast posiedzenia popołudniowe były poświęcone na sprawozdania z poszczególnych krajów. Komunikowano osiągnięcia z ostatnich lat, a także niepowodzenia i trudności.

Obradom towarzyszyła modlitwa liturgiczna, do której starannie przygotowano teksty. Codziennie rano śpiewano po łacinie Jutrznie, a wieczorem Nieszpory. Zamiast krótkiego czytania, dobierano czytanie dłuższe w językach żywych. W południe odbywała się koncelebrowana Msza św. po łacinie, z liturgią słowa i homilią w językach współczesnych. Przewodniczyli jej kolejno przedstawiciele głównych grup językowych Europy. W uroczystość Najśw. Ciała i Krwi Chrystusa sekretarze odbyli pielgrzymkę do Fatimy i tam koncelebrowali główną Mszę św. dla pielgrzymów, w której używano języków: łacińskiego, portugalskiego i francuskiego.

Wnioski z obrad, uporządkowane przez stałe Biuro, zostaną przedstawione Radzie Konferencji Episkopatów Europy i będą wykorzystane przez czas przygotowań do najbliższego Synodu Biskupów, który ma się zająć rolą świeckich w Kościele.

W obradach uczestniczył Podsekretarz Kongregacji Kultu Bożego, praelat Piero Marini. Poinformował on zebranych o aktualnych pracach Kongregacji oraz o zamierzeniach na najbliższą przyszłość. Życie uczy, że projektowane nowe wydawnictwa liturgiczne zajmują znacznie więcej czasu niż przewidywano. Tak jest z drugim wydaniem *Liturgii godzin* w języku łacińskim, z *Obrzędami święceń* i *Martyrologium rzymskim*.

W niektórych posiedzeniach brał udział biskup pomocniczy Lizbony, Ks. Albino Mamede Cleto. Odwiedził także spotkanie patriarcha Lizbony Kard. Antonio Ribeiro. W ostatnim dniu mer miasta Lizbony podejmował

zgrupowanych uroczystą kolacją na zamku św. Jerzego pochodzącym z czasów arabskiej okupacji półwyspu.

Przy końcu spotkania wybrano członków stałego Biura, którymi są zwykle przedstawiciele głównych grup językowych i ustalono temat następnego spotkania: Nabożeństwa ludowe.

Tyniec

O. FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI OSB

O. Franciszek Małaczyński OSB

25 ROCZNICA POWSTANIA PAPIESKIEGO INSTYTUTU LITURGICZNEGO W RZYMIE

Papieska Akademia Teologiczna św. Anzelma w Rzymie, wierna tradycjom Zakonu św. Benedykta, zawsze uwzględniała liturgię w badaniach i w nauczaniu teologii.

W roku 1956 rozpoczęto pod kierunkiem O. Kuniberta Mohlberga OSB wydawanie krytycznych opracowań tekstów starożytnych sakramentarzy w serii wydawniczej *Rerum Ecclesiasticarum Documenta*. Rozwijający się ruch liturgiczny zwrócił uwagę profesorów Wydziału Teologicznego na konieczność zorganizowania instytutu, który by zajął się naukowym wykładem liturgii i przygotował kwalifikowanych wykonawców spodziewanej reformy. Ojcowie: Cyprian Vagaggini, Salwator Marsili oraz Adrian Nocent z entuzjazmem przystąpili do organizowania Instytutu Liturgicznego, ciesząc się poparciem ówczesnego opata prymasa Zakonu Bennona Guta oraz rektora Akademii Augustyna Mayera. Papież Jan XXIII zdając sobie sprawę z potrzeb Kościoła, dnia 17 czerwca 1961 roku erygował „Papieski Instytut Liturgiczny” w łonie Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii św. Anzelma. W październiku 1961 roku Instytut rozpoczął pierwszy rok akademicki. Oprócz benedyktynów wykładali w nim wybitni znawcy różnych dziedzin liturgii z innych papieskich uczelni. Studenci rekrutowali się z całego świata. Dzięki wybitnym wykładowcom i dużemu zainteresowaniu odnową liturgii w całym Kościele, od początku Instytut zajął godne miejsce wśród innych specjalistycznych studiów w Rzymie. Pomyślny rozwój sprawił, że 23 sierpnia 1978 roku Papieski Instytut Liturgiczny zachowując swoją nazwę otrzymał prawa Wydziału i od tego roku nadaje stopnie licencjata i doktora Liturgii. Instytut wydaje wybitniejsze rozprawy swoich pracowników w serii *Analecta Liturgica*, a od trzech lat wychodzi perioryk *Ecclesia Orans*. Od roku 1982 Papieski Instytut Liturgiczny organizuje Międzynarodowe Kongresy Liturgiczne poświęcone wybranym zagadnieniom liturgicznym.

Papieski Instytut Liturgiczny współpracuje z „Duszpasterskim Ośrodkiem Kultu i Uświęcenia” wikariatu miasta Rzymu, prowadząc kursy dla parafialnych animatorów liturgii. Instytut współpracuje również z Instytutem Liturgii Pastoralnej w Padwie oraz z podobnymi instytucjami w Detroit i w Chicago. W ciągu 25 lat działalności Instytut wykształcił 1500 specjalistów, którzy obecnie wykładają liturgię w uniwersytetach i seminariach duchownych na całym świecie, redagują czasopisma liturgiczne, pracują w krajowych i diecezjalnych Komisjach Liturgicznych. W Polsce większość wykładowców liturgii, to absolwenci Papieskiego Instytutu Liturgicznego w Rzymie. Dziewięciu absolwentów Instytutu pracuje w Komisji Episkopatu Polski do spraw Liturgii. Podobnie wielu